

“Als je je bord nu niet leeg eet, dan krijg je geen toetje!” Deze zin heb je misschien wel eens gehoord, of misschien heb je deze zin wel eens zelf uitgesproken. We kunnen hem ook positief formuleren: “Als je je bord leeg eet, dan krijg je een toetje.”

Dit is de essentie van de parasja van deze week, Ekev. Althans, niet het toetje, maar de *als ... dan* formulering. In Ekev spreekt Mosje het volk toe aan het einde van zijn leven, met deze *als ... dan* formulering: alsof er onderhandeld gaat worden met het volk.

“Als jullie je houden aan alle mitswot, dan mogen jullie het land in van melk en honing.” (positief)
“Maar als jullie je er niet aan houden, dan zullen jullie gestraft worden.” (negatief)

Het is wat ongebruikelijk voor een parasja, deze formulering, *als ... dan*, de dreiging, en we weten: het is zinloos. Onderhandelen werkt niet. Dat kind krijgt toch uiteindelijk wel dat toetje. De daadwerkelijke essentie van Ekev ontdekken we als we een stap uitzoomen: de essentie is dat we verantwoordelijk zijn voor de consequenties van ons handelen. En hoe toevallig - of niet - dit is ook één van de thema's van Elul en de Hoge Feestdagen die eraan komen, dat we reflecteren op ons handelen van afgelopen jaar. Dat we ons bewust zijn van de consequenties van onze daden op onze omgeving.

En Ekev behandelt meer mooie thema's kenmerkend voor deze weken tussen Tisha Be'av en de opmaat naar Elul en de Hoge Feestdagen, zoals kwetsbaarheid (daar kom ik zo op), dankbaarheid voor de manna die uit de lucht viel, uitgedrukt in het bensjen na de maaltijd, over het Sjema, over inclusiviteit en zorgen voor de mensen om je heen - ook diegenen die je niet kent (in de parasja 'vreemdelingen' genoemd). En over het tonen van onvoorwaardelijke liefde voor de wereld om ons heen, de dierbaren om ons heen, en onszelf. Je zou wel 10 droosjes kunnen houden.

Terug naar het woord Ekev. Voordat ik dieper in wil gaan op de consequenties van ons handelen, wil ik ingaan op een andere uitleg van het woord Ekev. Commentatoren zeggen namelijk dat Ekev een verbastering is van akev wat hiel betekent. En hiel, achillespees, wie weet wat dat symboliseert? Kwetsbaarheid (verhaal Achilles). Mosje was kwetsbaar omdat hij aan het eind van zijn leven het volk toesprak na alles wat ze hadden meegemaakt, en hoopte dat ze zouden luisteren. Misschien sprak hij die dreigende woorden wel uit omdat hij zijn gevoelens niet durfde uit te spreken. Want gevoelens uitspreken maakt kwetsbaar. Hoe vaak houden we ons niet groot en verbergen we onze gevoelens? Omdat we bang zijn dat, als we onze diepste verlangens delen, mensen ons zullen kwetsen of teleurstellen. Maar juist het uitspreken van je gevoelens, maakt krachtig. Juist je emoties delen zorgt ervoor dat je betekenisvolle relaties aan kunt gaan. Als je interesse hebt, lees eens de boeken van Brené Brown en kijk de Ted talk The Power of Vulnerability.

Goed, terug naar de *als ... dan* formulering, en het verantwoordelijk zijn voor de consequenties van ons handelen. Ik ga het eerst hebben over een aantal positieve consequenties van ons handelen, vervolgens over een aantal negatieve consequenties en ten slotte ga ik delen waar ik denk dat kansen liggen voor de toekomst.

Eerst de positieve consequenties van ons handelen. Als we naar onze kille kijken: het gaat het best goed. We hebben een peutergroep met maandelijkse knutselactiviteiten, Talmoed Tora wat enorm aan het groeien is - we gaan nu richting 130 kinderen -, Netzer wat vorige week weer een succesvol zomermachanee had, Tamar gaat naar kaarslicht concerten en vaart over de grachten met bootjes, bijna 70 ouders bij de Ask the Rabbi een paar weken geleden, uitje naar Nijmegen met taart, café sjoel, boekpresentaties, bijna iedere week een Bar of Bat Mitswa - straks zit het jaar vol, wat moeten we dan? Als er meer kinderen zijn dan weken? Kortom, een groeiende en bloeiende kille.

Gaat dan alles goed? Nee. Helaas ervaren we ook veel negatieve consequenties van ons handelen. Om in de *als ... dan* formulering van Ekev te blijven: als we zo doorgaan, dan maken we onze planeet kapot: hittegolven, bosbranden, Earth Overshoot Day afgelopen week, oorlogen. Maar ook op individueel niveau maak ik me zorgen: de prevalentie van stress en burn-out is nog nooit zo hoog geweest. Hoe komt dat? Ik denk door te hoge verwachtingen van elkaar en onszelf, een enorme informatie overload, het gevoel altijd bereikbaar te moeten zijn, en negatieve impact van social media. Het echte gesprek - het gesprek over hoe we ons voelen, over onze diepste verlangens en over wat ons echt bezig houdt in het leven - over onze kwetsbaarheid - ontbreekt vaak.

Ik spreek regelmatig mensen die het moeilijk hebben of stress ervaren - zowel vanuit mijn werk als trainer/coach als ook hier binnen onze gemeente - intieme gesprekken over identiteit, Jodendom en opvoeding. Na zo'n gesprek wil ik me dan niet teveel opdringen en zeg ik vaak: als je nog eens wil kletsen of een luisterend oor zoekt, kun je me appen of bellen, je weet me te vinden. Maar toen hoorde ik de kolom van Peter Heerschop 1 juli jl., (ode aan de jeugd, lieve jeugd), en dat raakte me, want wat zegt hij: "Zeg niet, als je me nodig hebt, moet je dat maar laten weten. Als iemand je nodig heeft, kan hij dat niet laten weten. Dus ga ervan uit dat je nodig bent, en ga erheen!"

Hij heeft gelijk. Mensen die het moeilijk hebben, die vragen niet om hulp, want dat voelt te kwetsbaar. Hoe treffend is de parallel met Ekev. Niks doen heeft ook consequenties. Ekev vraagt ons om initiatief te nemen, om leiderschap te tonen, om ons uit te spreken, en om naar die mensen toe te stappen die het moeilijk hebben. Onze daden hebben soms meer invloed dan we denken.

Invloed kunnen we ook uitoefenen op grote problemen zoals politiek en klimaat - al zijn het kleine stapjes - zoals ons expliciet uitspreken tegen de zorgelijke situatie in Israël en zoals zonnepanelen op ons dak plaatsen. En met de zonnepanelen kom ik terug bij onze kille en de toekomst van het Jodendom in Nederland. Want naast alle positieve ontwikkelingen, zie ik ook uitdagingen voor de toekomst. Slechts 20% van de Joden in Nederland is aangesloten bij een gemeente, en 80% - zo'n 32.000 mensen - dus niet. Een groot percentage van die 80% is zoekende, mist basale kennis over het Jodendom en heeft geen idee waar te beginnen. Ik vind het onze verantwoordelijkheid - juist van diegenen die wel aangesloten zijn - om die mensen te ondersteunen hun weg naar hun Joodse identiteit te vinden.

En ook bij de mensen die aangesloten zijn bij onze kille mist basale kennis. Wie weet er hoe je Sjabbat betekenis geeft in de huidige tijd, wie kan er Havdala maken, wie weet wat Elul is, wie neemt er vrij op Rosj Hasjana en Jom Kipoer, wie weet er dat het laatste Kaddisj op Jom Kipoer op Soekot melodie is omdat onze traditie zo mooi in elkaar zit dat we juist op dat moment weer vooruit kijken in het leven, wie bouwt er een Soeka, wie weet wanneer we het Jaarkaddisj zingen en kan alle prachtige melodieën van ons jaar herkennen - de climax van ons chazanoet? Sommigen van jullie zullen het weten, maar velen ook niet. En tot een aantal jaren geleden wist ik ook vrij weinig.

En zo kom ik tot de kansen voor onze toekomst. Net zoals Mosje aan het einde van Ekev weer een *als ... dan* formuleert voor de toekomst van ons volk - "Als we aan alle geboden voldoen en onvoorwaardelijke liefde tonen, dan zullen we beloond worden met het beloofde land" - zo kunnen ook wij een *als ... dan* formuleren voor de toekomst van ons Jodendom: "Als we de rijkdom van ons Jodendom door willen geven aan de volgende generaties, dan is het onze taak om mensen basiskennis te geven, te verbinden en te activeren."

Hoe? Door te luisteren waar mensen tegenaan lopen, door bijvoorbeeld buddy's te creëren die samen sjabbat en feestdagen kunnen vieren, door op maat gemaakte lernsessies, in sjoel en bij mensen thuis, door Tikoen Olam projecten waarbij we generaties aan elkaar koppelen. En door nieuwe leiders op te leiden die dit alles gaan vormgeven. Als je het leuk vindt om eens samen hierover te spreken, dan doe ik dat graag. Zo bouwen we samen aan de toekomst.

Ik sluit af met nog een allerlaatste *als ... dan*: het gaat niet over je bord leeg eten, maar wel over een toetje. Want ik heb een toetje voor jullie allen meegebracht, om het leven te vieren. “Als jullie straks na de dienst de sjoel verlaten, dan trakteer ik jullie op een stuk taart.”

Sjabbat sjalom!
Ellis Vyth

Reacties, suggesties of wil je een keer samen van gedachten wisselen? Mail naar info@ellisvyth.nl

Links

- Parasja Ekev: <https://www.sefaria.org/topics/parashat-eikev?tab=sources>
- Verschillende interpretaties van parasja Ekev: <https://www.myjewishlearning.com/torah-portions/parashat-eikev/>
- Peter Heerschop Ode aan de jeugd: <https://www.facebook.com/watch/?v=815521586649856>
- Brené Brown The Power of Vulnerability: <https://brenebrown.com/videos/ted-talk-the-power-of-vulnerability/>